

TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI

ÇANAKKALE İLİNDE YÜRÜTÜLEN ALTIN MADENCİLİĞİ ARAMA VE İŞLETME ÇALIŞMALARI

ÖN İNCELEME RAPORU

Son dönemde Çanakkale ilinde yürütülen maden arama ve işletme çalışmaları nedeniyle yeniden gündeme gelen altın madenciliği, toplumda olduğu kadar bilim ve teknik ile ilgili çevrelerde de tartışma konusu olmaktadır. Çalışmalara karşı çıkanlar da, destekleyenler de birbirlerini suçlamakta, birbirlerini ihanet içinde görmektedirler. Suçlamaların bu nitelikte olması, son dönemde yükselen milliyetçi rüzgarlar nedeniyle "ihanet" sözcüğünün çok sık kullanılmasından kaynaklanıyor olabilir. Bu tür yaklaşımlar anlamlı bir tartışmanın önüne geçerek belirli noktalarda ortaklaşabilecek kesimleri bile karşı karşıya getirebilmekte, sorunun çözümünü zorlaştırmaktadır.

Konu ile birinci derecede ilgili olan Odamız; Anayasanın 135. Maddesine göre kurulmuş kamu kurumu niteliğinde bir meslek odası olup 65 yıllık deneyimi ile oluşturduğu meslek ilkeleri gereği mesleğin ve meslektaşın sorunlarını ülke sorunlarından ayırt etmeden bilimden, emekten, halktan ve kamu yararından yana çalışmalarını yürütmüştür.

Odamız bu kapsamda ülkemizin her yerinde yürütülmekte olan madencilik faaliyetlerini ve sonuçlarını bu ilkeler ışığında takip etmekte, sonuçları hakkında kamuoyuna bilgilendirmeler yapmaktadır. Aslında 2007 yılında başlayan ve son günlerde tekrar gündeme gelen "Kaz Dağlarında Altın Madenciliği" tartışmalarını dikkatlice izleyen Odamız 2007 yılında yaptığı incelemeler ve bu incelemeler sonucunda ürettiği görüşlere ek olarak yeni bir çalışma grubu kurmuş bölgede yaptığı incelemelerin ve raporlar üzerinde yürüttüğü çalışmaların sonucunda bu "Ön İnceleme Raporu"nu hazırlayarak kamuoyu ile paylaşma gereği duymuştur.

Odamız tarafından 2007 yılında kurulan çalışma grubu 10-12 Kasım 2007 tarihlerinde altın arama faaliyetlerinin yürütüldüğü kaz dağlarına giderek yerinde incelemelerde bulunmuş yetkililerle görüşmüş ve bir rapor hazırlamışlardır. Hazırladıkları raporda özetle aşağıda belirtilen hususlar saptanmıştır.

- Kaz dağlarında yapılan maden arama ve sondaj çalışmalarının genel olarak yapılan maden arama çalışmalarından farklı değildir.
- Tüm maden aramalarında olduğu gibi altın madeni arama faaliyetlerinin herhangi bir aşamasında siyanür kullanılmamaktadır.
- Altın arama çalışmaları milli park alanlarının dışında yapılmaktadır.
- Her sondaj için 100-300 metre karelik alan kullanılmakta olup sondaj çalışmalarında su ve bentonit dışında başka bir devir daim sıvısı kullanılmamaktadır.
- Sondaj çalışmaları sonucu çevreye aşırı bir zarar verilmediği, yapılan çalışmaların Orman Müdürlüğü'nün izni dahilindedir.

Saptanan bu hususlar 20 Kasım 2007 tarihinde TMMOB Maden Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu tarafından kamuoyu ile paylaşılmıştır. Yönetim Kurulumuz bu rapora ve kapsamına aynen katılmaktadır.

Son günlerde, Çanakkale ilinde altın arama faaliyetlerinin sürdüren işletme sayısının artması sonucu oluşan kamuoyu duyarlılığı nedeniyle öncelikli olarak Ankara'da Oda Genel Merkezinde, akabinde Çanakkale ilinin bağlı olduğu İzmir Şube Başkanlığımız bünyesinde birer çalışma grupları kurarak çalışmalarına başlamıştır. Çalışma grupları 31 Temmuz-2 Ağustos 2019 tarihlerinde, öncelikli olarak kamuoyunda yapılan tartışmalar olmak üzere bilimsel ve teknik inceleme konularını belirlemiş ve bu

konularda ocak sahasında inceleme ve araştırmalarda bulunmuştur. İncelemeler ocak işletme alanı, ÇED raporu ve fizibilite raporu üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Yapılan incelemede aşağıda belirtilen hususlar saptanmıştır;

İŞLETME YERİ: İşletme Çanakkale ile an ilçesi arasında Kirazlı Köyü Balaban Tepesi mevkiinde olup “Kaz Dağları Milli Parkı” sınırlarına 40 km. mesafededir. Tartışma işletmenin her ne kadar milli park sınırları dışında olsa da Kaz dağları ekosistemi içerisinde yer aldığı ve ekosistemi etkileyeceği düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Bu konu, Odamız uzmanlık alanı içerisinde yer almadığından dolayı, daha sonra hazırlayacağımız kapsamlı raporda TMMOB’ye bağlı uzman odaların görüşlerine yer verilecektir.

Bununla birlikte, bölgede yapılan incelemede aynı eko sistem içerisinde 2 adet kömüre dayalı termik santral olduğu, taş ocakları hariç, bir adet altın madeni olmak üzere bilinen 2 adet metal maden işletmesi ve başka sanayi tesislerinin olduğu da saptanmıştır.

İŞLETME YÖNTEMİ: Maden işletme yöntemi olarak çevresel etkileri açık işletme yöntemine göre daha az olan yeraltı işletme yönteminin neden tercih edilmediği Odamız alışma grubu tarafından inceleme konusu yapılmış ve bu konu hem görüşmelerde hem de raporlarda incelenmiştir. Yapılan görüşmelerde cevherin jeolojik yapı içerisindeki dağınlığı nedeniyle, cevherin tamamının teknik olarak yeraltı işletme yöntemi ile çıkarılmasının mümkün olmadığı ancak ileriki yıllarda cevherin derinleşen kısımlarında bu dağınlığın yok olması ve derinliğin artması nedeniyle yer altı madencililiğine geçişin düşünüldüğü belirtilmiştir.

Çalışma Grubu tarafından ÇED Raporu üzerinde yapılan incelemede bu husus ile ilgili olarak bir değerlendirmede bulunulmadığı tespiti yapılmıştır. İşletmeci firma tarafından ÇED Raporunda gerekli teknik bilgilerin yer alması kamuoyunun bilgilendirilmesi bakımından önemli olacaktır.

Bu konudaki Odamız görüşleri hazırlanacak olan nihai raporda belirtilecektir.

ZENGİNLEŐTİRME YÖNTEMİ: Altın madeninin siyanür ile ayrıştırılma işleminde, yöntemi olarak yığın liçi yöntemi yerine, çevreye daha duyarlı olması nedeniyle neden tank liçi yönteminin seçilmediği çalışma grubu tarafından sorgulanmıştır. Firma yetkilileri tarafından yapılan açıklamada, aslında tank liçi yönteminin yığın linç yöntemine göre daha randımanlı olduğu, aynı yöntem ile daha çok altın üretilebileceği ancak ocak sahası içerisinde bulunan altın cevherinin minerolojik, fiziksel ve kimyasal özellikleri gereği teknik olarak tank liinin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

Çalışma grubumuz tarafından, ÇED raporunda üzerinde yığın liçi yönteminin neden ve nasıl seçildiğinin yer aldığı, ancak tank liçi yönteminin tercih edilmemesinin teknik nedenlerinin belirtilmediği tespit edilmiştir. İşletmeci firma tarafından ÇED Raporunda gerekli teknik bilgilerin yer alması, kamuoyunun bilgilendirilmesi bakımından önemli olacaktır.

Odamızın bu konudaki görüşleri hazırlanacak olan nihai raporda belirtilecektir.

SİYANÜR SORUNU: Öncelikle kamuoyunda yaygın olarak yapılan bir yanlışı dzeltmeliyiz. Maden arama çalışmaları sırasında siyanür kullanılmamaktadır. Yani “siyanürle altın aramacılığı” diye bir olgu yoktur. Siyanür, maden işletmeciliği sırasında altının cevherden ayrıştırılması için yapılan li işleminde kullanılmaktadır.

Diğer bir sorun li işlemi sürecinde kullanılan siyanürün kontrolüdür. Firma yetkililerinin, işletme faaliyetlerinin ulusal mevzuata uygun olduğunun belirtilmeleri üzerine, alışma Grubumuz tarafından firma yetkililerine, bugüne kadar ülkemizde sadece iki maden işletmesinde bulunan ve siyanürün temininden, taşınmasından son kullanımına kadar her aşamanın uluslararası bir prosedür tarafından

denetlendiği “Siyanür Kodu”na -International Cyanide Management Code (ICMI)- üye olup olmayacakları sorulduğunda, kendileri tarafından hazırlanmış olan “Siyanür Yönetim Planı” içerisinde bu durumun açıklandığı, ancak bu prosedüre müracaatın ocağın üretime başlamasından sonra yapılacağı söylenmiştir. Yapılan açıklamada ÇED Raporu kapsamında hazırlanmış olan “Siyanür Yönetim Planı”nın “Siyanür Kodu” alabilecek şekilde hazırlandığını işletme yatırımlarının bu şekilde planlandığı belirtilmiştir.

Çalışma Grubu tarafından ÇED Raporu üzerinden yapılan incelemede yukarıda belirtilen hususların “Siyanür Yönetim Planı” içerisinde yer aldığı saptanmıştır. Ancak bu çalışmaların Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından titizlikle denetlenmesi gereklidir.

ASİT MADEN DRENAJİ: Çalışma Grubumuz tarafından önemli bir husus olarak belirlenen konulardan birisi de “asit maden drenajı” sorunu olup, bu konuda ne tür önlemler alındığı sorulmuştur. Firma yetkilileri tarafından öncelikli olarak asit maden drenajına neden olacak yağmur sularının işletme sahasına minimum miktarda girebilmesi için işletme sınırlarının kanallarla çevrileceği ve bu sayede yağmur sularının işletme sınırlarına girmesinin engellenerek asit maden drenajının önleneceği, akabinde saha içerisine girecek olan yağmur sularının pasa sahasından “Susuzlandırma Havuzları”na aktarılacağı, PH dengesi sağlandıktan sonra kapalı devre işletme sistemine alınarak işletme suyunda kullanılacağı belirtilmiştir.

Çalışma Grubumuz tarafından ÇED Raporunda yapılan incelemede bu hususların raporda yer aldığı görülmüştür. Ancak önemli olan, bu işlemlerin ocağa üretim yapıldığı sırada uygulanması olup bu konuda ki çalışmaların Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından titizlikle denetlenmesi gereklidir.

YERALTI SUYU KULLANIMI: Altın madeni işletmeciliğinde su kullanımının önemli bir husus olması nedeniyle işletme ömrü süresince ihtiyaç duyulan suyun nasıl ve nereden sağlanacağı çalışma grubumuz tarafından firma yetkililerine sorulmuştur.

Firma yetkilileri tarafından yeraltı sularının azalmaması, işletme faaliyetlerinden etkilenmemesi ve çevreyi olumsuz etkilememesi için yeraltı suyunun kullanılmayacağı belirtilmiş olup su ihtiyacını gidermek amacıyla işletmeye 28 km. uzaklıkta (Çanakkale’ye 75 km. uzaklıkta) Çan ilçesine bağlı Zeybekçakır köyü civarında 3.490.000 m³ aktif kapasiteli Altınzeybek Göletini yaptırdığını, bu Göletin işletmesinin DSİ Genel Müdürlüğünce yapılacağı ve bu Göletten kendileri ile birlikte yöre halkının da yararlanacağı ifade edilmiştir.

Çalışma Grubumuz tarafından yapılan incelemede bu hususun ÇED Raporunda yer aldığı, gölet inşaatının devam ettiği tespit edilmiştir. Ancak bu barajın aynı işletme tarafından ruhsatlandırılan ve işletmesi planlanan Ağdağ maden sahasında da kullanılacağı ÇED Raporunda belirtilmektedir.

İŞLETMENİN ATIKHİSAR BARAJINA ETKİSİ: Çalışma Grubumuz tarafından altın madeni işletmesinin herhangi bir nedenle Çanakkale ilinin tek su kaynağı olan Atikhisar Barajı’nı etkileme olasılığı konusundaki riskler ile alınan önlemler incelenmiştir. Plan üzerinde yapılan incelemede, söz konusu barajın maden sahasına yatayda 14 km. mesafede bulunduğu, maden ocağının en alt seviyesi ile Barajın en yüksek seviyesi arasında yaklaşık 200 metrelik bir kot farkı olduğu (ocak barajdan 200 metre daha yüksektedir), bununla birlikte ocağın yeryüzü sularının akış yönünün Atikhisar Barajı ile farklı olması nedeniyle bunun mümkün olmayacağı kanaatine varılmıştır.

Ocak içerisinde kullanılan suların alınan tüm önlemlere rağmen kontrolsüz bir şekilde işletme dışına çıkması halinde topoğrafik özellikler nedeniyle Biga bölgesini etkileme ihtimali bulunmaktadır. Ancak işletmenin Atikhisar Barajı koruma alanı içerisinde yer alıp almadığı, bulunduğu yatay veya dikey uzaklık

ve yön itibariyle olası etkileri hususunda ilgili uzman meslek odalarının görüşü alınarak, Odamız tarafından hazırlanacak raporda bu görüşlere yer verilecektir.

HAVA KALİTESİNİN KONTROLÜ: Çalışma Grubumuz tarafından ÇED Raporunda yapılan incelemede proje sahibi tarafından proje alanı ve çevresindeki hava kalitesinin belirlenmesi amacıyla 2007-2012 yılları arasında 6 farklı dönemde toz ölçümleri gerçekleştirilmiştir. Ölçülen PM10 (insan tarafından solunabilir boyuttaki toz), çöken toz, NO2 ve SO2 değerlerinin yönetmelikte verilen sınır değerlerin altında kaldığı belirtilmiştir. ÇED raporunda inşaat ve işletme aşamasındaki hava kalitesi ile ilgili hesaplamaların USEPA (ABD Çevre Koruma Ajansı) tarafından geliştirilen AERMOD modeli kullanılarak yapıldığı vurgulanmıştır. Raporda, AERMOD modelin kullanılması sonucu elde edilen değerlerin tamamının (inşaat ve işletme dönemlerinde) Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliğinde (SKHKKY) izin verilen sınır değerlerin altında kaldığı belirtilmektedir.

Raporda, proje kapsamındaki faaliyetler sırasında oluşacak toz emisyonlarının kontrol altında tutulabilmesi için sulama yapılacağı, araçlara hız sınırı getirileceği ve bakımlı araçların kullanılacağı gibi önlemler alınacağı belirtilirken açıkta yapılacak depolama alanlarında araziye rüzgar kesici levhaların yerleştirileceği veya rüzgar kesici ağaçların dikileceği, malzemenin üstünün branda veya tane boyutu 10mm'den büyük malzeme ile kapatılacağı ve üst tabakaları %10 nemli bırakacak donanımın kurulacağı belirtilmektedir. Ancak raporda belirtilen tüm işlemler ve sonuçları işletme faaliyetleri başladıktan sonra ortaya çıkacağı için mevzuata ve tekniğe uygunluğun operasyon başladıktan sonra Çevre ve Şehircilik ve Şehircilik Bakanlığı tarafından uygun şekilde denetlenmesi gerekmektedir. Çünkü ülkemizde mevzuatın uygulanması önemli bir sorun olarak her alanda olduğu gibi madencilik alanında da devam etmektedir.

Çalışma Grubumuz tarafından yapılan inceleme sırasında işletme faaliyetleri için inşaat çalışmalarının yapıldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle kamuoyu duyarlılığının başladığı bu dönemde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından derhal yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerine göre hava kalitesi kontrolleri yapılmalı ve sonuçları kamuoyu ile paylaşılmalıdır.

Ayrıca, konunun uzmanı meslek odalarının görüşü alınarak, Odamız tarafından hazırlanacak raporda bu görüşlere yer verilecektir.

DELME-PATLATMA ÇALIŞMALARI: ÇED Raporunda madende üretim faaliyetleri başladığında dekapaj ve cevher kazısı faaliyetleri sırasında delme patlatmalı kazı yöntemi kullanılacağı bilgisi yer almaktadır. Söz konusu ÇED raporunun ilgili bölümünde delik çapı, delik boyu, delikler arası mesafe, yük mesafesi, sıkılama boyu, kullanılacak patlayıcı madde tipi gibi delme patlatma tasarım parametreleri verilmiş olup ayrıca tek seferde en fazla kaç delik patlatılacağı, her deliğe kaç kilogram patlayıcı madde doldurulacağı, her defasında kullanılacak en fazla patlayıcı madde miktarı, günlük kaç patlatma yapılacağı ve uygun ateşleme sistemi kullanılarak deliklerin milisaniye bazında gecikmeler ile tek tek patlatılacağı gibi bilgilere yer verilmiştir.

Raporda yer alan diğer bir konu da patlatmalar sırasında sismograf ile sarsıntı ölçümü yapılacağı ve bunların kayıtlarının saklanacağı bilgisidir. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından yapılacak denetimlerde patlatmadan kaynaklı sarsıntı ve hava şoku ölçüm kayıtlarına bakılmalıdır. ÇED raporunda işletmenin 135 ton kapasiteli patlayıcı madde deposu kuracağı ve bu kurulum sırasında ilgili mevzuat hükümlerine göre hareket edileceği bilgisi yer almasına rağmen firma yetkilileri ilk etapta patlayıcı madde deposu kurulmayacağını ve patlayıcıların gününbirlik getirilerek depolanmadan kullanılacağını, sahada patlayıcı madde depolamayacaklarını ifade etmişlerdir. Depolama ve kullanım ile ilgili genel güvenlik önlemlerinin yer aldığı raporda patlatmalardan önce yöre halkının bilgilendirileceği vurgulanmıştır.

Ülkemizde yürürlükte olan 87/12028 karar sayılı tüzük gereği patlayıcı madde kullanacak kişi veya kuruluşların Patlayıcı Madde Satın Alma ve Kullanma İzin Belgesi (Patlayıcı Madde Ruhsatı) alması yasal zorunluluktur. İl Emniyet Müdürlükleri tarafından patlayıcı madde ruhsatları düzenlenirken varsa projenin ÇED raporunda taahhüt edilen kullanım miktarları dikkate alınarak firmaların her defasında kaç delik patlatacağı ve en fazla ne kadar patlayıcı madde kullanacağı patlayıcı madde ruhsatına yazılmaktadır. Her patlayıcı alımı sırasında yerel kolluk tarafından taşıma izin belgesi düzenlenirken patlayıcı madde ruhsatında yer alan kullanım miktarlarından fazlasına izin verilmemekte ve böylece kullanılacak olan patlayıcı madde miktarları üzerinde etkili bir denetim mekanizması oluşturulmaktadır.

Delme patlatma işlemleri de diğer konularda olduğu gibi yine işletme faaliyetlerinin başlamasından sonra izlenebilecek bir husus olup işletme faaliyetlerinin rapora uygun olarak yürütülüp yürütülmeyeceği hususları İçişleri, Çevre ve Şehircilik ile diğer ilgili Bakanlıklar tarafından kendi mevzuatlarında belirtilen hükümlere uygun olarak denetlenmelidir.

KESİLEN AĞAÇ SAYISI: Çalışma Grubu tarafından kamuoyunda altın madeni işletmesi için ÇED Raporunda 45.000 ağaç kesileceği belirtilmesine rağmen, Bakanlık tarafından yaklaşık 13.400 ağaç kesildiğinin açıklanması, buna karşılık kamu oyunda 195.000 ağaç kesildiği iddiaları firma yetkililerine sorulmuştur. Firma yetkilileri kesilen ağaç sayısı konusundaki farklılığın amenajman hesaplamalarındaki kriterler ile ağaç tanımlamasındaki farklılıklardan kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Firma yetkilileri kesilen ağaç sayısını kendileri tarafından da bilinmediğini kesim işlerinin tamamının Orman Bölge Müdürlüğü tarafından yapıldığı, ancak kesim alanı sınırlarının ÇED Raporu sınırları ile aynı olduğu ifade edilmiştir.

Çalışma Grubumuz tarafından yapılan incelemede bütün işletme sınırları birebir incelenememiştir. Ancak inceleme yapılan bölgelerde kesimden önce kesimin sınırlarını belirlemek için yapılmış olan sınır işaretleri tespit edilmiştir.

Yine de bu hususun TMMOB'a bağlı odaların uzmanlık alanı olması nedeniyle, ilgili odaların görüşü alınarak, hazırlayacağımız detaylı raporda bu görüşlere yer verilecektir.

YASAL İZİNLER: Çalışma Grubu tarafından ÇED Raporu üzerinde yapılan incelemede işletme için maden mevzuatı ve dolaylı diğer mevzuat hükümlerine göre alınması gereken tüm yasal izinlerin alındığı görülmüştür. Bu izinlere ilişkin bilgiler ve yapılacak detaylı incelemelere Odamız tarafından hazırlanacak nihai raporda yer verilecektir. Ancak ülkemizde yasaların hazırlanması aşamasında ve uygulanmasında mevzuatı düzenleyenlere ve uygulayıcılarına duyulan güvensizlik nedeniyle kamuoyunda haklı tepkiler oluşmaktadır. Bu nedenle altın madenin işletilmesi sırasında yaşanacak olası bir olumsuzlukta tüm sorumluluk bu yasaları yapanlar ile uygulayanlara ait olacaktır.

EKONOMİK VERİLER: Çalışma Grubu tarafından fizibilite raporunun incelenmesi sonucunda işletmenin ilk yatırım maliyetinin 492.382.000 USD, işletme maliyetinin 814.682.000 USD olmak üzere toplam yatırım maliyetinin 1.307.064.000 USD olacağı tespit edilmiştir. Buna karşın elde edilecek gelirin 1.854.826.000 USD olacağı öngörülmektedir. Bu verilere göre 52.980.000 USD devlet hakkı, 22.287.000 USD kurumlar vergisi ödenecek olup bu faaliyetten dolayı firmanın vergilendirilmiş net kazancının 472.495.000 USD olacağı öngörülmektedir.

Bu rakamlar fizibilite raporunun hazırlandığı tarihteki ekonomik göstergelere göre belirlenmiş olup güncel verilere göre değişiklik gösterebilecektir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Yukarıda belirtilen hususlar ocak sahası ve ÇED Raporu üzerinde yapılan incelemeler ve mesleki deneyimize göre düzenlenmiştir. Ancak ÇED Raporu geleceğe ilişkin taahhütleri kapsamakta olup bu

taahhütlerin yaşama geçirilmesi ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından gerekli ve yeterli denetimin sağlanması ile mümkün olacaktır.

Çalışma Grubumuz tarafından yapılan incelemelerden sonra Odamız tarafından aşağıda belirtilen değerlendirmelerde bulunulmuştur.

1-İnsanlığın gelişimi ve toplumun refahı için her ekonomik faaliyette olduğu gibi madencilik faaliyetlerinde de çevre olumsuz olarak etkilenmektedir. Topluma ve bilim insanlarına düşen, bu olumsuzlukları en aza indirgeyecek üretim yöntemlerini bulmak, oluşacak sorunları çözecek yöntemleri geliştirmek ve bu ekonomik faaliyetleri insanlığın gelişimi ve toplumun refahı için kullanıma sunmaktır.

2-Madenler yenilenemeyen ve işletildiklerinde tükenen kıt kaynaklardır. Bu nedenlerle, madencilik ile ilgili politikaların gelecek nesillerin haklarının da kollanarak tayin edilmesi gerekmektedir.

3-Ekonomik rezervler belirli bölgelerde yoğunlaşmışlardır. Bu nedenle, madencilikte yer seçme şansı yoktur. Madenlerin bulunduğu yerde işletilmesi zorunludur. Yapıldığı bölgelere sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan önemli katkılar sağlayan madenciliğin, emek yoğun bir faaliyet olduğundan istihdamı artırıcı, kırsal kesimden göçleri önleyici ve gelir dağılımını düzenleyici bir etkisi bulunmaktadır.

4- Mevcut kaynakların en iyi şekilde kullanımı, kaynakların atıl durumda bırakılmaması ve bilinmeyen kaynakların belirlenerek üretilmesi ile ülke sanayisinin gelişmesine hız verilmesi gerektiği tartışılmaz bir gerçektir. Fakat bir ülke kendi kaynaklarının yurt içinde işlenmesine ve kullanılmasına yönelik politikalar geliştirip uygulayamıyorsa; bu ülke sanayileşmiş ülkelere ucuz hammadde sağlamaktadır. Bir başka deyişle ülke zenginlikleri gerçek değerlerinin çok altında yurt dışına aktarılmaktadır.

5- Madenlerin aranmaları ve üretimi için gereken yatırımlar ve işletilmeleri yoğun mali kaynak ve zaman gerektirirler. Buna karşılık, madenciliğin her aşaması riskli, yatırımın geri dönüş süreci uzundur. Bu nedenle ne yazık ki ülkemizde maden arama faaliyetleri MTA ve özel sektör tarafından uzun yıllar boyunca ihmal edilmiş ve bu süre içerisinde de ne yazık ki küresel sermaye tarafından yapılan arama faaliyetleri sonucunda değerli metal madenlerimiz yabancı sermayenin eline geçmiştir.

6- Dünya ekonomisinde yaşanan küreselleşme süreci ile, çok uluslu şirketlerin kar paylarının artırılması, ulus ötesi şirket sermayelerinin, mal ve hizmet dolaşımının önündeki tüm engellerin kaldırılması amaçlanmıştır. Bu gelişmeler daha çok, sahip oldukları bilgi birikimi, sermaye kaynakları, ekonomik ve politik güçleri sayesinde dizginleri ellerinde tutan gelişmiş ülkelerin lehine olmaktadır. Ülkemizde 80'li yıllardan bu yana izlenen neo-liberal politikalar ile sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, çevre, maden ve tarım alanları çok büyük yıkım görmüş, özelleştirme uygulamaları ile bu ulusun dışından tırnağından artırarak oluşturduğu kamu işletmeleri yok pahasına, bir çoğu da amacı ve kaynağı belli olmayan yabancılara, küresel sermaye gruplarına ve yandaş firmalara satılmak suretiyle elden çıkarılmıştır.

7-IMF ve Dünya Bankası reçeteleriyle ülkemizde kamu madencilik kuruluşlarının özelleştirilmesi veya kapatılması madencilik sektörünün daralmasına ve yok olmasına neden olmaktadır. Yatırım yapılmayarak üretimden çekilmek zorunda bırakılan kamu madencilik kuruluşlarımız son aşamada yabancı şirketlerin eline geçmekte ve kaynaklarımızın kullanımı da bu güçler tarafından değerlendirilmektedir. Ülkemizin sanayileşememesi ve mamul madde üretiminin yeterince yapılamaması madenlerimizin hammadde olarak ihracı sonucunu doğurmaktadır. Madenlerimizin ham olarak ihraç edilmesi; yer altı kaynaklarımızı ekonomiye kazandırmak yerine tam tersine ekonomi dışına itilmesi anlamına gelmektedir.

8- Altın, diğer madenlerimiz gibi yeraltı zenginliklerimizden birisidir. Resmi raporlara göre, ülkemizde yaklaşık 650 ton işletilebilir altın rezervi bulunmaktadır. Bu rakam aramalara bağlı olarak artabilir. Yabancı şirketlerin ülkemize ilgileri bu rezervin çok daha fazla olabileceğini göstermektedir.

Altın madeninin aranması ve üretilmesinin diğer metal madenlerinden fazlaca bir farkı yoktur. Son zamanlarda ülke gündeminde yoğun olarak yer alan bu konu, ya işletme teknolojisi ve çevre ya da ekonomik boyutuyla gündeme getirilmiştir. Ancak sorun, bir bütünsellik içinde ulusal madenciliğimizin temel tercihleri ve politikalarının neler olması gerektiği açısından yeterince değerlendirilmemiştir. Sorunların farklı temellerde tartışılması çözümü daha da zorlaştırmıştır.

9- Sadece madenler veya ormanlar değil, denizler, dereler, göller, doğal, tarihsel ve kültürel varlıkların tamamı ülkemizin doğal kaynakları olup HALKIMIZINDIR. Madenlerimiz de, diğer doğal kaynaklar gibi ülkemizin gelişimi ve toplumun refahı için, yani kamu yararı doğrultusunda değerlendirilmelidir

10-Bir çok ülkede toplumun bütün ihtiyaçlarını karşılayacak kadar bol üretim yapmak mümkün değildir. Bu nedenle, üretimde kullanılacak kıt kaynaklar için tercih yapmak bir zorunluluk olabilmektedir. Böyle bir tercih yapıldığında, yapılan tercihin rasyonel sayılabilmesi için, feda edilen değerlerin, alternatif maliyetlerinin yapılan tercihten fazla olmaması gereklidir.

Örneğin; altın madenciliğinin tercih edilmesi için o yöredeki tarım, turizm vb. alternatiflerle kıyaslandığında, daha uzun süreli ve kamu yararına ekonomik avantajlar sağlaması gereklidir. Bu nedenle genel bir değerlendirme yerine, her altın madeni için ayrı ayrı alternatifler ortaya konulmalı, alternatif maliyet analizleri yapılmalı ve bu verilere göre tercihte bulunulmalıdır. Yapılacak tercihlerde sosyal maliyetlerin de gözetilmesi gerekmektedir. Yani kaynak kullanımı çok alternatifli, çok parametrelili bir sorunu ifade etmektedir.

11- Altın madenciliği, dünyada çevre konusunda duyarlı pek çok ülkede gerekli önlemler alınarak yapılmaktadır. Günümüzde çevreye karşı çok duyarlı birçok ülkede sadece altın değil her türlü yeraltı ve yerüstü zenginlikleri (maden, petrol, doğal gaz, endüstriyel hammadde) çevreye en az zarar verecek şekilde planlanıp işletilebilmektedir. Dolayısıyla bazı özel durumlar (arkeolojik alan, sit alanı, milli park vb.) dışında madencilik uygun bir planlamayla çevre ile barışık olarak yapılabilmektedir.

12- Çevre faktörü göz ardı edilerek madencilik faaliyetlerinin yürütülmesi, içinde bulunduğumuz yüzyılda mümkün değildir. Madenciliğin çevreye etkileri yadsınamaz. Ancak, madencilik sektöründe, çevre dostu teknoloji ve yöntemlerin kullanılması, madencilik süreçlerinde ya da sonrasında çevrenin korunmasına ya da yenilenmesine yönelik önlemlerin alınması bir zorunluluktur. Bu konuda olumlu örnekler mevcuttur.

13- Altın madeni işletmeciliğindeki önemli sorunlardan ve tartışma konularından biri de siyanür konusudur. Öncelikle belirtmeliyiz ki hiçbir maden arama ve sondaj çalışmalarında siyanür kullanılmamaktadır. Siyanür, altının cevher içerisinden alınmasında, tanelerinin boyutuna ve cevherin özelliklerine göre kullanılan bir kimyasal olup, dünya altın üretiminde % 83 oranında uygulanmaktadır. Ülkemizde kullanılan siyanürün % 3'ü madencilik sektöründe tüketilmektedir.

14- Ormanlar da diğer doğal kaynaklarımız ve yer altı zenginliklerimiz gibi bu ülkenin zenginlikleridir. Madenler gibi titizlikle korunmalıdır. Ancak ülkemizde kesilen ormanların sadece % 1,3'si madencilik faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır. Buna karşın Orman Genel Müdürlüğü'nün gelirlerinin % 25'i madencilik sektöründen elde edilmektedir. Orman Genel Müdürlüğü'nün elde ettiği bu gelir ile madencilik faaliyetleri nedeniyle kesilmiş olan ormanları rehabilite etmesi gerekmektedir.

15- Korunması gereken alanlar, sit alanları, milli parklar, su havzaları vb. konumuz bağlamında Kaz dağları milli park alanı, eko sistem alanı da dikkate alınarak yeniden belirlenmeli ve bu alanlarda sadece madencilik faaliyetine değil, sanayi tesisleri, yapılaşma ve turizm tesisleri de dahil hiçbir faaliyete izin verilmemelidir. Çünkü Kaz dağlarının denize bakan kesimleri ve sahilleri yıllardır turizm ve yapılaşma adına talan edilmiştir.

16- Altın madenciliği işletmelerinin tamamı ulusal mevzuata uygun olarak gerekli yasal izinleri almışlardır. Bazı işletmeler ulusal mevzuatında üzerine çıkararak uluslararası standartları da sağlamış durumdadırlar. Ancak siyasi iktidarın, toplum kesimlerinin duyarlılıklarını dikkate almayarak "ben yaptım oldu" anlayışı ile çıkarmış oldukları yasalar ihtiyaca yeterince cevap vermemekte, toplumu tatmin etmemektedir.

Son süreçte gelişen toplumsal muhalefetin en önemli nedeni bu durumdan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle tüm ekonomik faaliyetlerde olduğu gibi madencilik faaliyetlerinde de yaşanacak olumsuzlukların birinci derecede sorumluları bu yasaları çıkaranlar ve uygulayıcıları olacaktır.

17- Yöre halkı ile barışık olmayan hiçbir ekonomik faaliyet kabul edilemez. Geçmiş yıllarda yöre halkı tarafından benzeri alanlarda madencilik faaliyetlerine karşı davalar açılmış ve "sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşama hakkı anayasal bir haktır" gerekçesi ile yargıda iptal kararları alınmıştır. Ancak bu kararlar siyasi iktidar tarafından ekonomik gerekçelerle dikkate alınmayarak uygulanmamıştır. Yaşananlara karşı gelişen toplumsal muhalefetin en önemli nedeni bu durumdur. Bu sürecin de yargıya taşınması kuvvetle muhtemel olup hukuk devleti olmanın gerekleri yerine getirilmelidir.

18- Ülkemizde tüm sektörlerde olduğu gibi madencilik sektöründe de en önemli sorun, başta meslek odaları olmak üzere toplumun hiçbir kesiminin görüşü alınmadan, uluslararası tekellerin ve sermayenin amaçlarına hizmet eden bir maden kanununun çıkarılmış olmasıdır. Ayrıca, firmaların mevcut yasalara uygun olarak izin almasından öte mevzuatın gereklerine göre çalışmaması ve bunun kamu tarafından denetlenmemesi de çok önemli sorunlardır. Meslek Odalarının da devre dışı bırakılarak, kamusal denetimin göz ardı edilmesiyle piyasa mantığı gereği "bırakınız yapsınlar bırakınız geçsinler" düşüncesi her alanda egemen olmuştur. Bu durum genel anlamda bir güvensizlik ortamı oluşturmakta ve haklı olarak toplumsal tepkileri artırmaktadır.

SONUÇ:

Ülkemizde 1980'li yıllarda başlayan neo liberal politikaların sonucunda finans, tarım, hizmet ve sanayi sektörünün madencilik dahil tüm alt sektörleri ile tüm doğal, kültürel ve tarihi varlıklarımız uluslararası tekellerin ve sermayenin kullanımına açılmıştır. Uluslararası sermayenin ülkemizin kalkınması için madencilik faaliyetlerini gerçekleştirdiğini beklemek ve düşünmek mümkün değildir.

İçinde bulunduğumuz yüzyılda sermayenin yerlisinden yabancısından bahsetmek mümkün değildir. Bu nedenle başta madenlerimiz olmak üzere tüm doğal, tarihi ve kültürel varlıklarımızın korunması ve bu kaynakların ülkemizin gelişimi ve halkımızın refahı için kullanılabilmesi ancak küresel politikardan vazgeçilmesiyle mümkündür.

Bu nedenle başta Maden Kanunu ve diğer mevzuat olmak üzere tüm mevzuatımız ülkenin kalkınmasının ve toplumun refahının sağlanması amacıyla yeniden düzenlenmelidir. Küresel politikalar gereği etkisizleştirilen ve yetkisizleştirilen kamu kurum ve kuruluşları yeniden canlandırılmalı, kamu denetim mekanizması siyasi baskılardan arındırılarak güçlendirilmelidir.

Ülkemizdeki madencilik faaliyetleri ve mevzuatı Odamız tarafından belirlenmiş olan Ulusal Madencilik Politikası için Temel İlkeler göre düzenlenmelidir.

Madenler yenilenemeyen ve işletildiklerinde tükenen kıt kaynaklardır. Bu nedenle, madencilik ile ilgili politikaların gelecek nesillerin haklarının da kollanarak tayin edilmesi gerekmektedir.

Madencilik sektörü; sanayi başta olmak üzere, ekonominin diğer sektörlerinin temel hammadde gereksinimlerini sağlamaya ilaveten, yatırım bedelinin çoğu makina, elektrik ve inşaat kalemlerini oluşturduğundan, bir bakıma ekonomik kalkınmayı başlatan sanayileşmenin lokomotifidir.

Madencilik sektörünün tüm alt sektörlerinde üretim arttırılmalıdır. Ancak, söz konusu üretimin hedefi dış satım değil, ülke sanayi sektörlerine hammadde temini olmalıdır. Madencilik sektörünün ülke kalkınmasındaki kritik önemi, fazla miktarlarda üretilip yurt dışına satılarak döviz elde edilmesinde değil, yerli sanayiye düşük maliyette ve kaliteli girdi sağlamasındadır. Bu çerçevede, madencilik sektörünün planlanmasında ülke sanayi sektörleri ile entegrasyonu ön planda tutulmalıdır.

Ülkemizdeki değerli metal madenlerinin uluslararası sermayenin eline geçmesinin en önemli nedeni küresel politikalar gereği madencilik alanındaki kamu kurumlarının özelleştirilmesi ve etkisizleştirilmesi ve akabinde maden arama faaliyetlerinin özel sektör ve kamu kurumları tarafından gerekli şekilde yürütülmemesidir. Bu nedenle madencilik alanında faaliyette bulunan kamu kurum ve kuruluşları güçlendirilmelidir.

Yaşadığımız süreçte çevresel sorunları ve toplumsal duyarlılıkları dikkate almadan madencilik faaliyetlerini sürdürmek mümkün değildir. Ancak maden mühendisliği bilim ve tekniği yaşanmış ve yaşanması muhtemel sorunları çözecek bilgi birikimine ve teknolojiye sahiptir. Bu nedenle her şeye rağmen madencilik yapısın düşüncesi ne kadar yanlış ise hiçbir şekilde madencilik yapılmasının düşüncesi de en az o kadar yanlış ve tehlikeli bir yaklaşımdır.

Ülke içerisinde yapılacak her türlü ekonomik faaliyet toplumun gelişimi ve halkın refahı için kamu yararı doğrultusunda yapılmalıdır. Bu nedenle kamu yararı olmayan hiçbir ekonomik faaliyette bulunulmamalıdır. Ancak kararların sağlıklı alınabilmesi için toplumun doğru bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Daha önce belirttiğimiz gibi, ormanlar da, diğer doğal kaynaklarımız ile tarihi ve kültürel varlıklarımız da, aynı yer altı kaynaklarımız gibi bu ülkenin zenginlikleridir. Bu nedenle madenler gibi titizlikle korunmalıdır. Bunun için, sit alanları, milli parklar, su havzaları vb. mutlak suretle korunması gereken alanlar belirlenmeli, buralarda hiçbir faaliyete izin verilmemelidir. Bu bağlamda "Kaz dağları milli parkı" ve koruma alanı yeniden belirlenmelidir. Bu sınırlar içerisinde sanayi tesisleri, yapılaşma ve turizm tesisleri dahil hiçbir faaliyete izin verilmemelidir.

Toplumsal, ekonomik ve çevresel bakımdan sürdürülebilir bir madencilik; devlet, başta Odamız olmak üzere sektörde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar ile demokratik kitle örgütlerinin yapıcı işbirliği ile mümkündür. Söz konusu tarafların doğrudan katılımları olmaksızın hazırlanacak herhangi bir yasal mevzuatın, sektör planının ya da plan uygulamasının başarılı olması mümkün değildir.

Her türlü ekonomik faaliyette olduğu gibi Kaz dağları ve diğer yörelerimizdeki madencilik faaliyetlerinde de kamu yararı öncelikli olarak değerlendirilmelidir.

Gerçek sahibi halkımız olan, yenilenemez niteliği ve tükenme özelliğinden dolayı gelecek nesillerimizin de hak sahibi olduğu tüm stratejik madenlerimiz kamu eliyle ve kamu yararına işletilmelidir.

Yaşanan tüm sorunların çözümü için ülkemizde toplumsal barışın, demokrasinin ve adaletin yeniden tesis edilmesi gerekmektedir.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI

YÖNETİM KURULU

7 Ağustos 2019, Ankara